

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande

Stockholm 2016-11-07

Hur står det till med den personliga integriteten? (SOU 2016:41)

Inledning

Svensk Försäkring delar utredningens syn att den enskilde har behov av ett gott integritetsskydd på försäkringsområdet. Inom ramen för ett gott integritetsskydd måste det emellertid även framdeles finnas möjlighet för försäkringsföretagen att erbjuda ett fullgott försäkringskydd.

Svensk Försäkring konstaterar att kommitténs betänkande helt saknar en beskrivning av privat försäkrings betydelse för individer, företag och samhället i stort. En sådan beskrivning är nödvändig inför att kommittén i sitt slutbetänkande överväger olika typer av åtgärder för att minska riskerna för integritetsintrång. Inledningsvis ger vi därför en överblick över försäkrings betydelse i samhället och den datainsamling som är en förutsättning för försäkringsverksamhet. Därefter redovisar vi i avsnitt 3 några synpunkter på betänkandet.

1 Försäkringars betydelse i samhället

Försäkringar spelar en viktig roll i samhället genom att tillgodose behovet av ekonomiskt skydd. Härigenom kan enskilda individer känna sig trygga i vardagen och företag våga satsa på sin verksamhet. Därutöver finns flera positiva faktorer av betydelse som kortfattat redogörs för här nedan.

Försäkringar ger riskkontroll och främjar riskmedvetande

Samhället har stor nytta av en välfungerande konkurrensutsatt försäkringsmarknad som kan använda en riskbaserad prissättning för att uppmuntra till bättre riskhantering. Möjligheten att få sänkta premier kan uppmuntra enskilda personer och företag att minska sina risker genom att förändra sitt riskbeteende eller vidta förebyggande åtgärder. Exempel på detta är personer som installerar brandvarnare för att minska kostnaderna för hemförsäkringen. Ett vanligt sätt att uppmuntra säkrare bilkörning är att ge rabatter på bilförsäkringspremierna för skadefria år.

Försäkringar möjliggör långsiktigt sparande och pension

Försäkringsföretag är centrala aktörer på marknaden för långsiktigt sparande och pension. Enskildas pensionssparande sträcker sig oftast över flera decennier och har inslag av försäkring oavsett om det sker via det allmänna pensionssystemet, tjänstepensionssystemet eller privat försäkringssparande. Avdragsrätten för privat pensionssparande har avskaffats, men försäkringssparande kommer trots det att ha en viktig funktion att fylla även i framtiden eftersom det ger skydd mot olika typer av risker och också ger möjlighet till livsvarig utbetalning.

Försäkringar bidrar till långsiktiga samhällsinvesteringar

Försäkringsföretag investerar delar av de premieintäkter som de erhåller. Särskilt livförsäkringsföretagen erbjuder försäkringar som i sin tur kräver långsiktiga investeringar för att säkra framtida utbetalningar till pensionärer och andra. Flödet av långsiktigt kapital till finansmarknaderna från försäkringsbranschen är viktigt för det finansiella systemet eftersom det bidrar till finansmarknadens stabilitet och funktion.

2 Försäkring kräver tillgång till data

Grunden för all privat försäkring är en korrekt prissättning av den risk som en försäkringstagare tillför kollektivet, den s.k. ekvivalensprincipen. Tillgång till information/data om den person eller det objekt som ska försäkras är därför en förutsättning för den riskbedömningsprocess som ligger till grund för såväl försäkringsvillkor som premiesättning.

Ett långtgående och onyanserat integritetsskydd som kan innebära att viktig information om försäkringstagaren och det som försäkras inte når försäkringsföretagen skulle i förlängningen drabba den enskilde kunden och det övriga försäkringskollektivet genom höjda premier och försämrade försäkringsprodukter.

Behovet av informationsjämvikt mellan försäkringstagare och försäkringsgivare avspeglas i den civilrättsliga regleringen av försäkringsavtal genom en långtgående upplysningsplikt för försäkringstagaren och den försäkrade. Därmed säkerställs att försäkringsföretagen får tillgång till korrekta uppgifter om personen/föremålet som ska försäkras. Brister försäkringstagaren i att lämna korrekta uppgifter kan han eller hon helt eller delvis gå miste om sitt försäkringsskydd. (Se i fråga om personförsäkringar 12 kap. 1-4 §§ försäkringsavtalslagen, FAL.)

En riskbaserad prissättning uppmuntrar också försäkringsföretagen till nytänkande så att de - till gagn för konsumenterna - kan konkurrera effektivare med både pris och produkter. Genom att ta hänsyn till nya eller mer detaljerade faktorer kan ett försäkringsföretag erbjuda billigare premier och försäkra nya risker. En riskbaserad prissättning kan också uppmuntra enskilda personer och företag till att vidta skadeförebyggande åtgärder eller ändra beteenden.

Även försäkringsföretagens skadereglering är beroende av tillgång till data om det som försäkrats för att säkerställa att den ersättning som betalas ut är korrekt beräknad. Hälsouppgifter om en enskild person kan t.ex. behöva inhämtas. (Jfr i fråga om personförsäkringar 16 kap. 1a § FAL.)

Med en ökad informationsmängd och nya verktyg för analys av stora datamängder för att analysera mönster och trender kan försäkringsföretagen också förbättra sitt skadeförebyggande arbete samt upptäcka och förhindra försäkringsbedrägerier.

3 Synpunkter på betänkandet

6.5.8 Kommande lagstiftning

Utredningen redogör i kapitel 6 för det grundläggande rättsliga skyddet för den personliga integriteten. Svensk Försäkring anser att beskrivningen av den på EU-nivå beslutade dataskyddsförordningen (EU 2016/679) är alltför knapphändig. Rimligen bör förordningens krav – som blir direkt gällande i den svenska rättsordningen – beaktas i den analys om behov av åtgärder som kommittén avser att redovisa i slutbetänkandet. Hur förhåller sig förordningens krav till det som idag gäller enligt den svenska personuppgiftslagen (som ju i sin tur bygger på EU-rätt)? Utredningen bör därför noga analysera förordningens innehåll som ska börja tillämpas i maj 2018 och som ställer skärpta krav på personuppgiftshandlingen, bl.a. genom "rätten att bli glömd". Hur påverkar det t.ex. olika slags försäkringsavtal?

14.3.3 Risk för diskriminering på försäkringsmarknaden?

Svensk Försäkring ställer sig frågande till att kommittén när det gäller försäkringsverksamhet tar upp diskrimineringsaspekter i delbetänkandet eftersom sådana frågeställningar inte omfattas av kommittédirektivet. Kommitténs exempel om en ensamstående förälder som har svårt att hinna träna och äta hälsosamt och som därmed, hävdar kommittén, skulle få en högre premie om försäkringsföretaget använde sig av information från en hälsoapp har inget med diskriminering att göra.

Den enskilda premiens storlek måste motsvara den risk försäkringstagaren tillför kollektivet. Det är av såväl administrativa som praktiska skäl svårt att göra premiebedömningen helt individuell. Prissättning av försäkring innebär därför att olika typer av risker grupperas utifrån vissa parametrar. Vilka parametrar det rör sig om beror på försäkringsproduktens art. En sådan gruppering utgör inte diskriminering i lagens mening utan är försäkringsmässigt korrekt hantering av olika slags risker – i syfte att kunna erbjuda försäkring till så många som möjligt och för en korrekt satt premie. Lagstiftaren har gett tydligt uttryck för att försäkringsföretagens riskbedömning är tillåten. Orsaken till det är att riskbedömningen inte innebär att någon person missgynnas eller behandlas sämre än någon annan person i en jämförbar situation, dvs. någon annan person i samma riskgrupp. (Se t.ex. prop. 2003/04:150 Ny försäkringsavtalslag, s. 246.)

Svensk Försäkring menar att det vore mycket olyckligt om kommittén väljer att misstolka diskrimineringslagstiftningen på detta sätt.

Svensk Försäkring vill snarare understryka att ett framtida ökat användande av appar och andra tekniker för att inhämta information om den försäkrade personen/objektet snarare ger en mer korrekt prissättning jämfört med att t.ex. enbart använda sig av ålder som riskfaktor. Tillgång till kompletterande och mer detaljerade datakällor kan också leda till att risker/sjukdomar som tidigare inte

varit möjliga att försäkra nu kan omfattas av ett försäkringsskydd. Detta gagnar alltså på lång sikt konsumenterna genom bättre försäkringsskydd.

14.3.4 Inhämtning av uppgifter om hälsa

Den bestämmelse i FAL som trädde i kraft i juli 2011 och som reglerar när försäkringsföretagen får begära samtycke för att inhämta hälsouppgifter utgår från behovet av uppgifter, vilket i sin tur är oberoende av via vilket medium som informationen överförs. Svensk Försäkring delar därför inte kommitténs farhågor att bestämmelsen i 11 kap 1a § FAL skulle vara bristfällig t.ex. vid införandet av hälsokonton på det sätt som eHälsomyndigheten avser.

Svensk Försäkring vill också peka på det betänkande från Utredningen om rätten till en personförsäkring som publicerades i maj 2016 och som innehöll ett antal förslag om såväl lagändringar som självreglering (SOU 2016:37). En del i den utredningens uppdrag var att analysera om det finns anledning att befara att försäkringsbolagen över- eller misstolkar hälsoinformation när en försäkringsansökan prövas. Som framgår av sagda betänkande konstaterar den utredningen att försäkringsbolagen uppvisar en försiktig och restriktiv inställning till inhämtande och användning av uppgifter från hälso- och sjukvården. (A. bet. s. 286ff.)

14.4 Kommitténs samlade bedömning av området

Integritetskommitténs sammanfattande bedömning att det finns påtagliga risker för den personliga integriteten i samband med försäkringsföretagens verksamhet synes till stor del basera sig på det faktum att det inte finns någon lagstiftad sekretess för försäkringsföretagen (betänkandet s. 412ff).

Vi vill i det sammanhanget framhålla att försäkringsföretagen i stället för lagreglerad sekretess har interna regelverk – på branschnivå och i de enskilda företagen – i nivå med bankväsendets sekretesslagstiftning. Svensk Försäkring är positiv till en lagreglering av tystnadsplikten för försäkringsföretagen. Det är dock viktigt att sekretessbestämmelser i lag utformas på ett sådant sätt att försäkringsverksamhetens särdrag beaktas och att möjligheterna att bekämpa försäkringsbedrägerier inte begränsas. Redan år 2005 föreslogs en reglering i departementspromemorian Försäkringsbolags tillgång till patientjournaler (Ds 2005:13). Tyvärr synes denna fråga därefter inte ha prioriterats av lagstiftaren.

Kommittén konkluderar avsnittet 14 om försäkringsverksamhet med påståendet att den framtida hanteringen av personuppgifter av försäkringsföretagen även kan innefatta allvarliga risker för den personliga integriteten. Bedömningen baseras på det faktum att den finns en potential för fler informationskällor med känslig information och den tekniska utvecklingen i stort. Kommittén menar att det i ett sådant scenario finns en risk att balansen mellan den enskilde försäkringstagaren och dennes försäkringsgivare rubbas. Svensk Försäkring vill i detta sammanhang framhålla att frånvaron av en djupare analys av dataskyddsförordningens skärpta krav på personuppgiftshantering kan leda till en missvisande bedömning av de på

stådda riskerna för integriteten. Vidare vill Svensk Försäkring på nytt erinra om den olyckliga sammanblandningen av integritets- och diskrimineringsaspekter som kommittén gör i betänkandet och som vi belyst ovan i våra kommentarer till avsnitt 14.3.3.

4 Fortsatt dialog

Avslutningsvis vill Svensk Försäkring understryka att vi gärna bistår kommittén i dess fortsatta arbete med dialog och synpunkter om olika aspekter på integritets- skydd i allmänhet och med bäring på försäkringsverksamhet i synnerhet. Såväl kanslipersonal hos Svensk Försäkring som företrädare för våra medlemsföretag bidrar på det sättet gärna till ett balanserat och nyanserat slutbetänkande från kommittén.

Svensk Försäkring

Johan Lundström

Marie Hosinsky